

Cauwelaert doet een beroep op staatsgelden voor zijn eigen zaak, die bestemd zijn voor de redding van kleine spaarders. Het leverde hem aanvallen van zijn politieke concurrent, de katholieke minister Sap, op en natuurlijk ook van de rexist Degrelle. Beiden beschuldigen ze hem van corruptie. De harde campagnes leiden tot zijn ontslag als minister en tussen Van Cauwelaert en Sap ontstaat een jarenlange oorlog. Uit Van Cauwelaerts archief blijkt dat hij zijn rivaal politiek monddood wil maken, wat hem overigens niet lukt. Wils' reactie is terecht hard: door deze zaak en vooral door zijn oorlog met Sap, is hij de hoofdverantwoordelijke voor de ontreding van zijn partij in de tweede helft van de jaren 1930 en op die manier verergerde hij ook de democratische crisis. Het kamervoorzitterschap, een functie die hij vijftien jaar lang behoudt, moet dan ook als een politieke troostprijs worden beschouwd.

Wils' biografie verstrekt tot slot ook heel wat nieuwe gegevens met betrekking tot de koningskwestie. Van Cauwelaert behoort immers tot de groep katholieke leidersfiguren die, meestal achter de schermen, aansturen op de abdicatie van Leopold III ten voordele van kroonprins Boudewijn. Hun geschiedenis moet nog geschreven worden, waardoor Van Cauwelaerts relaas interessante aanvullingen bevat. We weten nu waarom hij in Londen weinig op de voorgrond is getreden. Van de slechte relaties die hij met Albert I had, werden we al in vorige delen op de hoogte gesteld, maar ook met Leopold III vlot het niet. In Limoges veroordeelt hij de capitulatie van de koning in nog scherpere bewoordingen dan de regering al had gedaan. Hij vertrekt naar de Verenigde Staten waar hij de belangen verdedigt van de firma Gevaert, die trouwens ook voor zijn bestaansmiddelen zorgt. De Londense regering stelt de kamervoorzitter wel in staat om samen met haar naar bevrijd België te gaan. Als 'éminence grise' vervult hij in de koningskwestie vervolgens een niet onbelangrijke rol. Via de gegevens uit zijn dagboeken laat Wils ons zien hoe Van Cauwelaert zich geenszins aan deze kwestie wenst te branden, maar achter de

schermen mee manoeuvreert in de richting van de abdicatie. Hij behoort dan ook tot diegenen die de verontwaardiging van de talrijke overtuigde katholieke Leopoldisten oproepen en het voorwerp uitmaken van een onderzoekscommissie. De partij verkiest echter de eenheid te bewaren en Van Cauwelaert kan zijn politieke loopbaan als kamervoorzitter afronden.

ELS WITTE,

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Gent, Tobias van, **Het falen van de Nederlandse gewapende neutraliteit, september 1939-mei 1940** (Dissertatie Universiteit van Amsterdam 2009; Amsterdam: De Bataafsche Leeuw, 2009, 553 blz., ISBN 978 90 6707 645 6).

The history of Nazi Germany's invasion of the Netherlands in May 1940 is traditionally presented as the story of a small, weak and naïve country being overrun by its much larger, stronger and aggressive neighbour. In this version of the past, the neutrality of the Netherlands is seen as a naïve policy of a country that shirked its international responsibilities and refused to acknowledge that it was in danger. Instead it adopted the position of an ostrich, head firmly lodged in the sand, stubbornly proclaiming its neutral status and hoping that Nazi Germany would pass it by. The tale, unsurprisingly, ends badly for the ostrich. Tobias van Gent is not the first Dutch historian who questions the accuracy of this rendition. He is the first, however, to systematically unravel the complex layers of military decision-making, diplomatic manoeuvring and strategic planning within and outside the Netherlands about the fate of the country during what in English is called the 'Phoney War' and in French has the more poetic descriptor *la drôle de guerre* (September 1939 - May 1940).

In this comprehensive study, for which the only adequate descriptor is encyclopaedic in depth

and detail, Van Gent analyses the strategic position of the Netherlands from the perspective of the belligerents (Germany, Great Britain, France), other neutrals (mainly Belgium and the United States) and the Netherlands itself. His main thesis is that the fate of the Dutch in May 1940 was not decided at the time but in the immediate months preceding the German invasion. In more than 500 pages, he charts the military-strategic history of how each of these countries handled the challenge of what to do about the neutral Netherlands. His research spans the archives of the major European governments as well as the United States and his secondary literature bibliography is impressively extensive. For these reasons, his study makes an important contribution to the existing literature. The book also has a useful summarizing section in English and Dutch at the back, which beautifully extracts the major thrusts of his narrative. The publisher is to be commended for the high quality of paper and the numerous full-colour maps included in the appendix.

Van Gent has done a magnificent job at explaining the machinations of strategic planning in and about the Netherlands in the given time period. In Chapter 1, he offers an overview of Dutch military and neutrality history since the late nineteenth century, with a particular focus on military planning and capability. Chapter 2 sheds light on Nazi Germany's invasion plans through the various versions of *Fall Gelb* and offers convincing reasons as to why Hitler felt compelled to invade the Netherlands, whose neutrality he viewed as opportunistic and anti-German in intent. In effect, Germany had no plan to attack the Netherlands until the winter of 1939/1940. The rationale for the invasion was two-fold as it would keep Dutch airbases out of Allied hands and would protect Germany from a flank attack from a vulnerable region in future.

In Chapter 3 Van Gent investigates the discussions about what to do about the Netherlands in Britain, France and Belgium. He argues that at this early stage in the war, the Allies

and Germany were evenly matched militarily speaking. The inability to coordinate strategies between France and Britain and between the Allies and the neutral Belgians and Dutch contributed to a lack of adequate planning. He highlights that while the Allies were well aware of German plans to attack the Netherlands, the final form of attack (with its focus on the centre of the country) came as a surprise. Furthermore, the unwillingness of the Belgians to engage in meaningful discussions with either the Allies or the Dutch on how to coordinate resources in the event of an eventual invasion caused difficulties. Above all, however, he stresses the general unwillingness of the British to come to the Netherlands rescue and their expectation that the French would carry the burden of the defence of their northern neighbours, a policy Van Gent labels as nothing short of 'passing the buck' (410).

In the final chapter, Van Gent again returns to Dutch planning and perceptions, in which he shows how the Dutch were preparing to fight a modern war with First World War tactics, weaponry and an overall lack of adequate military training. In the end, after a series of domestic crises (which included the replacement of the Commander-in-Chief), the new Commander-in-Chief, General Winkelman decided to defend only the heart of the country. This decision left the southern province of North Brabant – precisely the place of greatest strategic interest to Germany and the Allies – at the mercy of the Germans. Still, Van Gent clearly shows how the Dutch leadership was not naïve when it came to the threat and reality of a Nazi German invasion. They were very aware of the risk and even expected it on 10 May. They also integrated their planning with the Allies as much as they were able in the preceding months. In other words, there were no ostriches.

Another implication of Van Gent's argument is that in terms of their defence policies, the Dutch were not fully neutral (he uses the words '*niet neutraal*' or '*non neutral*') during the Phoney War, but rather acted neutral with the hope that it would be enough to keep the Germans

from invading. And here we have the rather ironic end to Van Gent's tale. In the end, it may not have mattered whether the Dutch behaved more neutral, whether they managed to improve their defensive capabilities or whether they had integrated their strategic plans better with the British, French or Belgians. The point Van Gent finishes with is that in all likelihood nothing would have stopped the Germans from invading. With or without their heads in the sand, the German juggernaut would have come for the Dutch and, as such, their fate was sealed.

MAARTJE ABBENHUIS,
UNIVERSITY OF AUCKLAND

Maas, A., Hooijmaijers, H. (eds.), **Scientific Research in World War II: What Scientists did in the War** (Routledge Studies in Modern History 7; Londen, New York: Routledge, 2009, xii + 240 blz., ISBN 978 0 7103 1340 9).

De historiografie over wetenschap tijdens de Tweede Wereldoorlog is 'verrassend incompleet', schrijft Mark Walker in zijn inleidende essay in de bundel *Scientific Research in World War II*. Verreweg de meeste literatuur gaat over grote, uitzonderlijke projecten zoals het Manhattan project, de ontwikkeling van de radar of rakettechnologie. Die projecten zijn echter niet representatief voor wat de meeste wetenschappers deden in de oorlog. Dit is een symptoom van een dieper liggend probleem: veel bestaande literatuur lijkt ervan uit te gaan dat de mobilisatie van wetenschap voor oorlogsdoeleinden iets uitzonderlijks is, een breuk met 'normale' wetenschap tijdens vreedstijd. Dat is het niet. De relatie tussen wetenschap en oorlog is veel constanter en tegelijk veel complexer dan dat. Deze bundel belicht de minder bekende, want minder spectaculaire, kanten van die relatie.

Het boek gaat over het werk van 'gewone' natuurwetenschappers tijdens de Tweede We-

reldoorlog: in kleine of grootschalige projecten, in kleine of grote landen, van marginaal of juist cruciaal militair belang. Het begint met een verhaal over de Italiaanse fysicus Occhialini, die gedurende de hele oorlog langs de zijlijn stond, eerst bewust en later door omstandigheden. Het eindigt met een mooi essay over Bletchley Park, waar Britse wetenschappers de geheime communicatie tussen de hoogste Duitse generaals ontcijferden, en waar volgens auteur J.V. Field de innige band tussen computerwetenschap en wiskunde werd gesmeed. Daartussen staan tien bijdragen over onderwerpen die variëren van Nederlandse eugenetica tot Duitse elektronenmicroscopie en van *feedback control engineering* tot luchtvaartgeneeskunde. Nederland is goed vertegenwoordigd, omdat de bundel het resultaat is van een symposium dat in januari 2007 werd gehouden in Museum Boerhaave in Leiden.

De centrale vraag in de bijdragen is niet: wat was de invloed van de wetenschap op de oorlog, maar: wat was de invloed van de oorlog op de wetenschap, en hoe gingen de wetenschappers daarmee om? Ondanks de variëteit aan onderwerpen en landen is het antwoord op die vragen opmerkelijk eenvormig, constateert redacteur Ad Maas. In de meeste gevallen kon het onderzoek gedurende de eerste oorlogsjaren doorgaan zonder al te grote problemen. Verreweg de meeste wetenschappers accepteerden de grenzen die door de heersende regimes werden gesteld. Hun belangrijkste motivatie was het beschermen van zichzelf, hun staf en hun apparatuur. Hun houding werd gekenmerkt door 'opportunisme en accommodatie', aldus Maas.

Morele principes waren niet de grootste zorg van de wetenschappers. De onderzoekers van het Nationaal Luchtvaart Laboratorium schikten zich in de opdrachten die ze vanuit Duitsland kregen, ook als ze wisten dat de vleugel die ze onderzochten hoogstwaarschijnlijk van een militair toestel was. In Japan werd kernfysicus Nishina de ultieme morele keuze bespaard: hij wist dat Japan toch niet over genoeg uranium beschikte om daadwerkelijk een atoombom te bouwen. Hij kon dus zonder gewetensbezwaren meewerken aan het nucleaire